

Una nota sobre la relació entre RSE i economia del bé comú

Dll, 27/10/2014

[Persona, Empresa i Societat](#)

Tot va començar amb un tuit que vaig fer sobre la necessitat d'obrir un diàleg entre la RSE i l'economia del bé comú. Aquell tuit va tenir diverses reaccions, i crec que és bo reprendre el fil, encara que de moment sigui només mitjançant aquesta breu nota.

Com que el que m'interessa més és assenyalar com es poden abordar alguns punts de trobada o de diàleg, no m'entretindré a assenyalar el camí que, al meu parer, encara li queda per recórrer a l'economia del bé comú. Cosa que, d'altra banda, és un component intrínsec del seu plantejament, perquè s'entén a si mateixa no com una proposta sinó com un procés de propostes.

Però, malgrat tot, no es poden emfasitzar els punts de trobada obviant les discrepàncies, encara que sigui només en forma d'enunciat. I com que el que opino de la RSE ja és prou conegut pels lectors d'aquest bloc, em limitaré a l'economia del bé comú... de la qual la primera dificultat rau a saber exactament en què consisteix, atès que sota el seu paraigua s'aglomeren propostes diverses, d'allò més variat, i de vegades de difícil encaix entre sí. D'altra banda, fins i tot conceptualment sovint el seu nucli balla, ja que sota aquesta denominació s'aixopluguen des d'hereus de la doctrina social pontifícia fins a justificacions que recolzen en i depenen de la lògica benestarista. Especialment rellevant em sembla -almenys des d'una mínima honestedat intel·lectual- aclarir la relació amb la doctrina social pontifícia (denominació que prefereixo a la convencional de doctrina social de l'església, perquè a l'església -catòlica, un altre implícit - hi més doctrina social que l'elaborada pels últims papes). Em sembla poc seriós aixecar la bandera del bé comú i ignorar o no tenir res a dir sobre la sòlida contribució de la doctrina social pontifícia al respecte. També em sorprèn, a aquestes alçades, una certa visió no ja crítica sinó simplement desenfocada de la RSE: reduïda a filantropia o confosa amb l'emprenedoria social. I encara que el to dels plantejaments generals i el llistat d'alternatives a vegades em recorden -en el millor sentit de l'expressió- els socialistes utòpics, també em sembla que hores d'ara ja hauríem d'estar vacunats davant la ingenuïtat de creure que quan algú encerta en el diagnòstic del que no funciona, d'això s'infereix que la solució consisteix a fer exactament el contrari. I, de la mateixa manera, no estic tan segur que afegir per activa i per passiva l'adjectiu "democràtic" a institucions, regles i processos dels transformi per art de màgia en algun sentit. Ni tan sols que els faci més democràtics.

I precisament gràcies (i no malgrat) al que acabo de dir, crec que és necessari un diàleg entre l'economia del bé comú i la RSE. Entre altres coses perquè, com ja he insistit en més d'una ocasió, la RSE no s'ha plantejat la necessitat -o no- d'un nou ordre econòmic ni la legitimitat concreta dels contextos sociopolítics en què opera. Atenció: el tòpic diria que no ho ha fet, simplement, perquè forma part del sistema. No ho tinc tan clar, i que santa Llúcia li conservi la vista al tòpic. Encara que és obvi que en alguns casos és així, no crec que en altres la RSE n'estigui tan allunyada, encara que disposi de menys recursos conceptuals i analítics per

abordar-la. Avui vivim diverses fractures, i el nostre risc és pensar simplement des d'elles: entre allò econòmic i allò social; entre treball i creació de riquesa; entre mercat i democràcia; entre l'econòmic i l'ecològic; entre antropologia i espiritualitat. I el nostre risc és reproduir aquestes fractures amb un pensament fracturat o fet contraposicions simplificadores. Tot això conflueix en la nostra dificultat per pensar, viure i articular de manera integrada valors i objectius; principis i interessos; el local i el sistèmic... sobretot quan es tracta de fer-ho en l'acció i en la presa de decisions, i no en seminaris acadèmics o fabricant powerpoints amb matrius i diagrames de Venn. El diàleg entre l'economia del bé comú i la RSE pot ajudar a la RSE a caure en el compte, per exemple, que el seu desenvolupament avui no es veu entorpit per una falta de metodologies sinó per un dèficit de filosofia social. I també li pot ajudar a tenir la valentia d'assumir que determinats reptes i problemes que apareixen en l'agenda de la RSE no es resolen si continua ancorada en plantejaments purament incrementalistes o correctors.

A la meua manera de veure, l'abordatge del diàleg entre la RSE i l'economia del bé comú requereix almenys explicitar i elaborar dues assumpcions. En primer lloc, que no és el mateix pensar les activitats econòmiques a partir d'un discurs socioeconòmic general (que després s'ha d'"aplicar" a les organitzacions concretes), que fer-ho a partir de l'organització i de la gestió (que després ha tenir efectes a escala social). Aquests dos enfocaments -que podem simplificar denominant-los ascendent i descendent- són més complementaris que contraposats, i cap dels dos pot pretendre que pot donar resposta a tots els reptes que se li plantegen .

En segon lloc, i en part com a conseqüència de l'anterior, cal anar acabant amb el pensament binari que només genera contraposicions i exclusions mútues. I em temo que, potser com a resultat del seu desig transformador de buscar alternatives, l'economia del bé comú tendeix a la contraposició. Contraposicions clàssiques, d'altra banda: públic-privat, eficiència-solidaritat, estat-mercat, llibertat-igualtat; global -local; management-democràcia... per seguir instal·lats aquí no sé si calen les alforges que s'ofereixen. Al final, en termes organitzatius concrets, a vegades fa l'efecte que tot es redueix a que cal considerar com a prioritari el desenvolupament de cooperatives com a model de referència. He escoltat tantes vegades en alguns ambients que les úniques empreses socialment responsables són les cooperatives, que he arribat a la conclusió que cada discurs axiològic produeix el fonamentalisme que es mereix. (I no tinc res en contra de les cooperatives, per descomptat, i he col·laborat amb gust, interès i convenciment amb algunes d'elles).

Jo crec que el diàleg només serà possible si en lloc de dur-se a terme des de les contraposicions pròpies del pensament binari imaginem els diversos plantejaments com a posicions diferents dins d'un continu, amb espais de coincidència i de diferenciació, i com una oportunitat mútua d'aprenentatge. I això podria ser una bona possibilitat d'obertura al canvi per a tothom, i en els més diversos registres.

L'economia del bé comú proposa plantejaments molt interessants i línies d'actuació molt suggestives. Seria lamentable que ella i la RSE es consideressin com camins paral·lels, sense punts de trobada ni d'intersecció. I seria lamentable perquè, en contra del que diuen el tòpic i la mandra mental, ni els plantejaments identitaris tancats sobre si mateixos són un risc exclusiu dels nacionalismes, ni el fonamentalisme és un risc exclusiu de les religions.